

Dr. Kiss Ádám

Szakdolgozat

Debrecen, 2009.

Debreceni Egyetem
Állam- és Jogtudományi Kar

**„A BÍRÓSÁGI HATÁROZATOK ELISMERÉSE ÉS VÉGREHAJTÁSA
AZ EURÓPAI UNIÓBAN”**

Szakdolgozat

Készítette: Dr. Kiss Ádám

Debrecen, 2009.

Konzulens: Dr. Hajnal Zsolt egyetemi tanársegéd

Európa-jogi és Nemzetközi Magánjogi tanszék

Európa Jogi Szakjogász

Szakirányú továbbképzési szak
Levelező tagozat

TARTALOMJEGYZÉK

Bevezetés.....	2
I. Alapelvek	3
II. A Rendelet hatálya alá tartozó határozat fogalma (32. cikk)	5
III. A határozatok elismerése	7
III.1. A kölcsönös elismerés elve (33. cikk).....	7
III.2. A nem elismerhető határozatok köre (34. cikk)	8
III.2.1. A közrendi klauzula	8
III.2.2. Az alperes értesítése az eljárásról	11
III.2.3. Azonos tagállamban hozott határozattal szembeni összeegyeztethetlenség	17
III.2.4. Más államban hozott határozattal szembeni összeegyeztethetlenség.....	20
III.2.5. Az elismerhetőség megtagadása joghatóság hiánya miatt (35. cikk).....	21
III.3. Az érdemi felülvizsgálat tilalma (36. cikk).....	22
III.4. Az elismerési eljárás felfüggesztésének lehetősége (37. cikk)	24
IV. A határozatok végrehajtása	25
IV.1. A kérelem elbírálására hatáskörrel és illetékességgel rendelkező szervek	26
IV.2. A végrehajthatóság megállapítása (41. cikk)	29
IV.2.1. A végrehajthatóságot megállapító határozat kézbesítése (42. cikk)	29
IV.3. A megállapító határozat elleni jogorvoslat benyújtása (43. cikk).....	30
IV.4. Az elutasítási okok vizsgálata (45. cikk)	32
IV.5. Az eljárás felfüggesztésének lehetősége (46. cikk)	32
IV.6. Az ideiglenes intézkedések igénybe vétele (47. cikk)	37
IV.7. A részleges végrehajthatóság (48. cikk)	38
IV.8. A kényszerítő bírság (49. cikk).....	39
IV.9. Költségkedvezmények érvényesítése (50. cikk)	39
IV.9.1. A kérelmező mentessége a biztosíték adása alól (51. cikk).....	40
IV.9.2. A kérelmező mentessége a díjak és illetékek alól (52. cikk)	40
V. Közös rendelkezések (53. cikk)	41
V.1. A tanúsítvány (54. cikk)	41
Összegzés	43
IRODALOMJEGYZÉK.....	44
FELHASZNÁLT JOGSZABÁLYOK	44
IDÉZETT JOGESETEK	45

Bevezetés

Szakedolgozatom megírása előtt azt a célt tűztem ki magam elé, hogy a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló 44/2001/EK Rendelet (továbbiakban: Rendelet) III. fejezetét dolgozzam fel, amely a tagállamokban hozott határozatok más tagállamban történő elismerésére és végrehajtására vonatkozó szabályozást tartalmazza. A szabályozásnak a Rendelet más részeivel való szoros összefüggése miatt természetesen a 32. és az 56. cikk közötti tartományon kívül eső részekről is kellett szemezgetnem, az értelmezéshez szükséges mértékben.

Amilyen mértékben csak lehetett, minden egyes részletszabályozást próbáltam az azt értelmező jogeseteken keresztül megközelíteni, vagyis arra támaszkodtam, hogy az Európai Bíróság hogyan értelmezi az egyes jogszabályhelyeket a felmerült gyakorlati problémák tükrében. A Rendelet cikkeiben előforduló, nemzeti jogszabályokra – nyíltan vagy nem kimondottan - utaló szabályok megvilágításához segítségül hívtam a hatályos magyar jogszabályokat a polgári eljárásjog és a végrehajtás területéről. A szűk körben elérhető hazai szakirodalomból olyan forrásokat olvastam el, amelyek elsősorban már a jelenlegi szabályozással foglalkoznak, és nem annak előzményeivel.

Önmagammal szemben támasztott követelményem a dolgozatírás megkezdésekor az volt, hogy olyan szerkezetben és részletekben dolgozzam fel a témát, amilyen módszerrel könnyen el tudom sajátítani egy vizsga, vagy az esetleges későbbi gyakorlati alkalmazás alátámasztására. A dolgozat gerincének logikai fonalát a Rendelet III. fejezete cikkeinek sorrendje adta, nem törekedtem arra, hogy ezt a részletesen kidolgozott jogintézmény-rendszert átstrukturáljam.

I. Alapelvek

Az Európai Közösség célul tűzte ki, hogy fenntartja és fejleszti a szabadságon, a biztonságon és a jog érvényesülésén alapuló térséget, amelyben biztosított a személyek szabad mozgása. Egy ilyen térség fokozatos létrehozása érdekében a Közösségnek egyebek mellett el kellett fogadnia a belső piac megfelelő működéséhez szükséges, a polgári ügyekben folytatott igazságügyi együttműködéssel kapcsolatos intézkedéseket.¹ A polgári és kereskedelmi ügyekben hozott határozatok szabad mozgásának biztosítása érdekében szükséges és célszerű volt, hogy a joghatóságra, valamint a határozatok elismerésére és végrehajtására vonatkozó szabályokat kötelező és közvetlenül alkalmazandó közösségi jogi aktus rendezze.²

A tagállamok 1968. szeptember 27-én megkötötték a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról és a bírósági határozatok végrehajtásáról szóló Brüsszeli Egyezményt, amelyet az új tagállamok csatlakozási egyezményei módosítottak. A tagállamok és az EFTA államok 1988. szeptember 16-án megkötötték a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról és a bírósági határozatok végrehajtásáról szóló Luganói Egyezményt, amely az 1968-as Brüsszeli Egyezménnyel párhuzamos egyezmény. Ezen egyezmények felülvizsgálatát elvégezve a Tanács 2000. december 22-én megalkotta a 44/2001/EK Rendeletet a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról.

A Rendeletben szabályozott joghatósági szabályok célja annak elismerése, hogy a tagállamok kölcsönösen elismerjék egymás joghatóságát, tehát ne kerülhessen sor a határozat elismerésének, illetve végrehajtásának elutasítására arra hivatkozással, hogy az eljáró bíróság nem rendelkezett joghatósággal. A Rendelet alapgondolata az, hogy a joghatósággal kapcsolatos kifogásokat az előtt a bíróság előtt kell megtenni, ahol a

¹ 44/2001/EK rendelet preambuluma (1) bekezdése

² 44/2001/EK rendelet preambuluma (6) bekezdése

pert indították, és nem az előtt a bíróság előtt, ahol a határozat elismerését és végrehajtását kérik.

A határozatok szabad mozgásának biztosítása érdekében a Rendelet hatálya alá tartozó tagállamban hozott határozatokat el kell ismerni és végre kell hajtani a Rendelet hatálya alá tartozó más tagállamban, még abban az esetben is, ha a végrehajtás alá vont személy harmadik államban rendelkezik lakóhellyel.³

Az igazságszolgáltatás iránt a Közösségben táplált kölcsönös bizalom azt indokolja, hogy a tagállamokban hozott határozatokat — a vitás eseteket kivéve — automatikusan, bármilyen külön eljárás nélkül elismerjék. Ugyancsak a kölcsönös bizalom elve alapján az egyik tagállamban hozott határozat más tagállamban történő végrehajtására szolgáló eljárásnak hatékornak és gyorsnak kell lennie. E célból a határozat végrehajthatóságát megállapító nyilatkozatot a rendelkezésre bocsátott iratok tisztán formai ellenőrzését követően gyakorlatilag automatikusan ki kell bocsátani anélkül, hogy a bíróság lehetőséget kapna arra, hogy hivatalból a végrehajtást e rendelet alapján kizáró okra hivatkozzon.⁴

A határozatok elismerését és végrehajtását csak a Rendeletben taxatív felsorolt esetekben lehet elutasítani. A tagállami bíróságok ebben a körben szűk mérlegelési lehetőséggel rendelkeznek, amelyet az Európai Bíróság által meghatározott elveknek megfelelően kell gyakorolniuk.

A védekezés jogának tiszteletben tartása érdekében az alperesnek lehetőséget kell adni arra, hogy mindkét fél meghallgatását biztosító eljárás során jogorvoslatot nyújtson be a végrehajthatóság megállapítása ellen, amennyiben úgy véli, hogy végrehajtást kizáró ok áll fenn. A felperes részére is biztosítani kell a jogorvoslat lehetőségét arra az esetre, ha a végrehajthatóság megállapítása iránti kérelmét elutasították.⁵

³ 44/2001/EK rendelet preambulumaának (10) bekezdése

⁴ 44/2001/EK rendelet preambulumaának (16-17) bekezdései

⁵ 44/2001/EK rendelet preambulumaának (18) bekezdése

II. A Rendelet hatálya alá tartozó határozat fogalma (32. cikk)

„E rendelet alkalmazásában a „határozat” valamely tagállam bírósága által hozott bármely határozat, elnevezésére való tekintet nélkül, beleértve az ítéletet, a végzést, fizetési meghagyást vagy végrehajtási intézkedést, valamint a költségeknek és kiadásoknak bírósági tisztviselő általi meghatározását.”

A megfogalmazás kimerítő abban a tekintetben, hogy a felsorolt aktusok között még az ideiglenes intézkedés is a fogalom része. Nem kívánja azonban meg a Rendelet, hogy a határozat jogerős legyen: a 38. cikk értelmében *„valamely tagállamban hozott és ebben az államban végrehajtható határozatot más tagállamban akkor hajtanak végre, ha azt bármely érdekelt fél kérelmére ott végrehajthatónak nyilvánították”*.

Annak érdekében, hogy a határozatot egy másik tagállamban elismerjék, származási országának joga szerint nem kell sem jogerősnek, sem végrehajthatónak lennie. Az elismerés vélelme mind az elismerés, mind a végrehajtás helye szerinti tagállamban automatikusan beáll.

A határozat azonban csak akkor lesz végrehajthatónak nyilvánítható a végrehajtás helye szerinti tagállamban, ha azt a származási ország joga szerint végrehajthatóvá nyilvánították. Ezzel összefüggésben, ha a határozat származási országában jogorvoslattal éltek ellene, és annak eredményeképpen a határozat végrehajthatósága megszűnik, az kihat a többi tagállamra, így a végrehajtás helye szerinti tagállamra is.

A rendelet 46. cikkének értelmében *„a bíróság, amelynél a 43. vagy 44. cikk alapján jogorvoslatot nyújtják be, annak a félnek a kérelmére, akivel szemben a végrehajtást kéri, felfüggesztheti az eljárást, ha a határozat ellen a származási tagállamban rendes jogorvoslatot nyújtanak be, illetve, ha az ilyen jogorvoslat benyújtására nyitva álló határidő még nem járt le”*. Ez a szabály a gyakorlatban azt jelenti, hogy amennyiben a határozat ellen rendes jogorvoslatot nyújtottak be a végrehajtás szerinti tagállamban, a bíróság felfüggesztheti a végrehajthatóvá nyilvánításra irányuló

eljárást. Ha a származási országban a jogorvoslat benyújtására nyitva álló határidő alatt nem nyújtottak be ilyen kérelmet, a felfüggesztés hatályát veszti, és a végrehajthatóvá nyilvánításra irányuló eljárás folytatódik.

Amennyiben nyújtottak be a származási országban rendes jogorvoslatot, a végrehajthatóvá nyilvánítási eljárás sorsa annak eredményétől függ. Abban az esetben, ha a jogorvoslat ellenére a határozat végrehajtható marad a származás helye szerinti tagállamban, az előbbinek megfelelően folytatódik a végrehajthatóvá nyilvánítási eljárás. Ha a rendes jogorvoslat eredményeképpen a származás helye szerinti tagállamban a határozat végrehajthatósága megszűnik, úgy a végrehajthatóvá nyilvánításra irányuló eljárást is meg kell szüntetni, mivel az eljárás tárgyát képező határozat ezután már nem felel meg a végrehajthatóvá nyilvánítás feltételeinek.

A határozatok végrehajthatóvá nyilvánítására irányuló eljárásnak abból a szempontból is különös jelentősége van, hogy a többszörös végrehajtást elkerüljék. Ez akkor fordulhatna elő, ha a határozatot a származása szerinti tagállamban, vagy egy másik – nem a jelen végrehajthatóvá nyilvánítási eljárás helye szerinti – tagállamban már végrehajtották. Ennek elkerülése érdekében a kötelezett a határozat származása szerinti tagállamban kérheti, hogy az ottani polgári eljárásjogi szabályok értelmében szüntessék meg, vagy korlátozzák a határozat végrehajthatóságát. Magyarországon a polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. tv. (továbbiakban: Pp.) 366. és azt követő szakaszai szabályozzák a kérdést.

A Pp. 369. §-a szerint az „... elrendelt végrehajtás megszüntetése és korlátozása iránt pert akkor lehet indítani, ha

- a) a végrehajtani kívánt követelés érvényesen nem jött létre,
- b) a követelés egészen, illetőleg részben megszűnt,
- c) a végrehajtást kérő a teljesítésre halasztást adott, és az időtartama nem járt le,
- d) az adós a követeléssel szemben beszámítható követelést kíván érvényesíteni”

A végrehajtás megszüntetése, illetőleg korlátozása iránti per megindítására sor kerülhet amiatt, hogy az adós vagy helyette más teljesített, a végrehajtást kérő követelése elévült, a teljesítés lehetetlenné vált, illetve a végrehajtás elrendelésének alapjául szolgáló okiratban rögzített megállapodást a felek később módosították. A per megindítására az adós csak akkor jogosult, ha a végrehajtást kérő a végrehajtás elrendelését megelőzően adott halasztást a követelés teljesítésére. Amennyiben a végrehajtás elrendelése után ad halasztást a teljesítésre a végrehajtást kérő, a végrehajtás szünetel. A végrehajtható határozattal vagy egyezséggel megállapított követelésbe pedig csak ugyanilyen vagy közokiratba foglalt ellenkövetelést lehet beszámítani.⁶

III. A határozatok elismerése

III.1. A kölcsönös elismerés elve (33. cikk)

„Valamely tagállamban hozott határozatot más tagállamban külön eljárás nélkül elismerik.”

Ez a rendelkezés azt jelenti, hogy az elismerés eljárási szempontból automatikus. Anyagi, vagyis tartalmi szempontból is vélelmezett az elismerés, azonban nem feltétlen, az elismerhetőség kétségbe vonható és megdönthető.

„Az az érdekelt fél, aki valamely jogvita tárgyává határozat elismerését teszi, az e fejezet 2. és 3. szakaszában szabályozott eljárásnak megfelelően kérelmezheti annak megállapítását, hogy a határozat elismerhető.”⁷

A határozat elismerése kell, hogy a jogvita főtárgya legyen, nem lehet az eljárás mellék- vagy alkérdése. Mindemellett e bekezdés alapján nem irányulhat a kérelem

⁶ A polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. tv. 369. §-ának kommentárja.

⁷ 44/2001/EK rendelet 33. cikk (2) bekezdése

arra sem, hogy a tagállami bíróság azt állapítsa meg, hogy a határozat nem elismerhető.

*„Amennyiben valamely tagállam bíróságán folyó eljárás kimenetele az elismeréssel kapcsolatos kérdéstől függ, az említett bíróság joghatósággal rendelkezik e kérdés eldöntésére.”*⁸

A határozattal összefüggő, azonban másik jogvita kapcsán folyó eljárásban is felmerülhet, hogy kezdeményezik az elismerhetőség megdöntését. Például egy beszámítási kifogás jellemzően az alapjogvitától elkülönült jogviszonyból származik, azonban ha ott merül fel, annak az eljárásnak a keretében kell eldönteni a másik határozat elismerhetőségét.

III.2. A nem elismerhető határozatok köre (34. cikk)

III.2.1. A közrendi klauzula

A határozat nem ismerhető el, amennyiben *„az ilyen elismerés nyilvánvalóan ellentétes annak a tagállamnak a közrendjével, ahol az elismerést kérik”*.⁹

A közrend meghatározása mindig abban a tagállam értendő, ahol az elismerést kérik, annak semmilyen körülmények között nem lehet közösségi jogi tartalma. Azt azonban, hogy a közrend sérelmének vizsgálata meddig terjedhet ki, a Bíróság jóval szigorúbban értelmezi. A közösségi jog által megállapított határokon a nemzeti bíróság nem terjeszkedhet túl.

⁸ 44/2001/EK rendelet 33. cikk (3) bekezdése

⁹ 44/2001/EK rendelet 34. cikk 1. pont

A bekezdés megfogalmazásából adódik, hogy magának az elismerésnek kell ellentétesnek lennie annak a tagállamnak a közrendjével, amelyben a határozat elismerését kérik, és nem magának a határozatnak. Ez utóbbi vizsgálata ugyanis már a határozat érdemi felülvizsgálatát jelentené amely szigorúan tilos a Rendelet 36. cikke, valamint a 45. cikk (2) bekezdése szerint, mind az elismerés, mind a végrehajthatóvá nyilvánításra irányuló eljárás során.

Annak vizsgálata, hogy az elismerésre váró határozat meghozatala során a felek akaratát befolyásolta-e kényszer vagy megtévesztés, csak nagyon kivételes körben tartozhatna a közrendvédelmi klauzula alkalmazási körébe. Ilyenkor elsősorban azt kellene vizsgálnia a bíróságnak, hogy a határozat keletkezése helye szerinti állam jogában megvannak-e a megfelelő jogorvoslati lehetőségek az ilyen esetek kiküszöbölésére, és ha igen, éltek-e vele a felek. Amennyiben éltek ilyen jogorvoslati lehetőséggel, és a határozat továbbra is végrehajtható maradt, a további vizsgálat már a határozat érdemi felülvizsgálatát jelentené. Ha pedig még nem tettek ilyen jogorvoslati kérelmet, de arra nyitva áll a határidő, az elismerés tárgyában vizsgálódó bíróság a származási ország szerinti bíróság hatáskörét vonná el azzal, hogy maga vizsgálja a kérdést. A vizsgálat tehát a gyakorlatban akkor merülhetne fel, ha a határozat származási országában az ilyen irányú jogorvoslat benyújtására megengedett határidő már eltelt, vagy nyújtottak be ilyen jogorvoslati kérelmet, de eredménytelenül feltételezve mindkét esetben, hogy a fél ezek ellenére valószínűsíti ilyen jellegű jogsérelem fennállását.

A Bíróság a jogszabályhely értelmezésekor a német közrendvédelmi klauzulához hasonló megfogalmazásra jutott, miszerint a határozat elismerése, illetve végrehajtása akkor utasítható el, ha a végrehajtás helye szerinti ország jogrendjének alapvető elveivel nyilvánvalóan ellentétes lenne, vagy sértene egy olyan alapjogot, amelyet a végrehajtás szerinti ország jogrendje alapvetőnek tekint.

Az Európai Bíróság a *Dieter Krombach and André Bamberski*¹⁰ ügyben azt vizsgálta, hogy elutasíthatja-e a végrehajtás helye szerinti állam bírósága a határozat elismerését, illetve végrehajthatóvá nyilvánítását, ha az alaphatározatot hozó bíróság eljárása ellentétes a fair eljárás követelményével, illetve az alperes nem gyakorolhatta a védelemhez való jogát. Az ügy tárgya orvosi műhiba per volt, ahol is az alperes orvos beavatkozása miatt a felperes lánya elhunyt. A német büntetőeljárás eredménytelenül zárult, azonban a felperes a francia hatóságok előtt is eljárást kezdeményezett, ahol a bíróság az alperest szabadságvesztésre és kártérítés megfizetésére kötelezte. A francia bíróság a joghatóságát arra alapozta, hogy a sértett francia állampolgár volt. Az alperest a francia bíróság tárgyalásra idézte, azonban ő a jogi képviselőjét küldte maga helyett, aki a francia jog szerint nyilatkozatot nem tehetett. A francia bíróság határozatának a kártérítésre vonatkozó részét később a német tartományi bíróság végrehajthatóvá nyilvánította, azonban a tartományi felsőbíróság ezt megsemmisítette. Az ügyet ezután a Bundesgerichtshof tárgyalta, amely előzetes döntéshozatali eljárást kezdeményezett az Európai Bíróságnál.

Az első kérdés az volt, hogy közrend sérelmére hivatkozással el lehet-e utasítani a határozat elismerését, illetve végrehajtását arra hivatkozással, hogy az alaphatározatot hozó bíróság a polgári joghatóságát olyan büntető joghatóságból származtatta, amelyet kizárólag a sértett állampolgárságára alapozott. Az Európai Bíróság a Rendelet 35. cikkének (3) bekezdésével összhangban megállapította, hogy a származási ország bíróságának joghatósága nem vizsgálható felül, és a közrend vizsgálata a joghatósággal kapcsolatos szabályokra nem alkalmazható. Ez még akkor is így van, ha az alaphatározatot hozó bíróság nem tartotta be a Rendelet joghatóságra vonatkozó szabályait.

A második kérdés az volt, hogy el lehet-e utasítani a határozat elismerését, illetve végrehajtását arra hivatkozással, hogy az alperes nem gyakorolhatta a jogi képviselőhöz való jogát a származtatott kártérítési eljárásban. A Rendelet 61. cikke

¹⁰ C-7/98 Dieter Krombach and André Bamberski [2000] ECR I-1935

szerint a „nemzeti jogszabályok kedvezőbb rendelkezéseinek sérelme nélkül, valamely tagállamban lakóhellyel rendelkező, gondatlanul elkövetett bűncselekményért olyan más tagállam büntetőbíróságának eljárása alá vont személyt, amelynek nem állampolgára, az erre felhatalmazott személy védheti, még személyes megjelenése hiányában is. Az ügyet tárgyaló bíróság azonban elrendelheti a személyes megjelenést; a megjelenés elmulasztása esetén a polgári perben hozott határozatot, amelynek során az érintett személynek a védelméről történő gondoskodásra nem volt lehetősége, más tagállamban nem kell elismerni vagy végrehajtani”. Az Európai Bíróság kimondta, hogy a tagállami bíróság nem köteles a határozatot elismerni, amennyiben az elfogadhatatlan mértékben ellentétes saját jogrendjével.

Az Európai Bíróság megállapította, hogy a közrend tartalmának meghatározása a nemzeti bíróság hatásköre, azonban ennek közösségi jogi kerete kell, hogy legyen. Ez pedig nem más, mint a tagállamok közös alkotmányos hagyományai, és a vonatkozó nemzetközi emberi jogi egyezmények szabályai. A Rendelet célja a határozatok elismerésére és végrehajthatóvá nyilvánítására vonatkozó eljárások egyszerűsítése, ez azonban nem vezethet a fair eljárás elvének az aláásásához.

III.2.2. Az alperes értesítése az eljárásról

A határozat nem ismerhető el, amennyiben „a határozatot az alperes távollétében hozták, amennyiben az eljárást megindító iratot vagy azzal egyenértékű iratot nem kézbesítették az alperes részére megfelelő időben ahhoz, hogy védelméről gondoskodhasson, kivéve, ha az alperes elmulasztotta a határozatot megtámadó eljárás kezdeményezését, annak ellenére, hogy lehetősége lett volna rá”.¹¹

Az Európai Bíróság álláspontja szerint tehát a Rendeletnek a végrehajthatóvá nyilvánításra vonatkozó fejezete csak akkor alkalmazható, ha az alapeljárás

¹¹ 44/2001/EK rendelet 34. cikk 2. pont

kontradiktórus volt. A Denilauer v SNC Couchet Frères ügyben¹² a Bíróság a francia bíróság által alkalmazott, ítéletet megelőző ideiglenes intézkedést vizsgálta, amelyet az ellenérdekű fél meghallgatása nélkül bocsátottak ki. A Bíróság álláspontja szerint a tagállami bíróság jogosult arra, hogy a megfelelően idézett alperes távollétében hozzon határozatot. Ha tehát az alperes idézése megtörtént, függetlenül attól, hogy a tagállami eljárásjog alapján kötelező-e, vagy nem, ebben az eljárásban hozott határozat a Rendelet hatálya alá tartozhat. A vizsgált ügyben az ellenérdekű felet nem idézték meg, sőt írásbeli észrevételeket sem tehetett.

A magyar polgári eljárásjogban alkalmazott ideiglenes intézkedés szabályait a Pp. 156. § (4) bekezdése tartalmazza. E bekezdés szerint a *„bíróság döntése előtt a feleket személyesen meghallgatja, illetve lehetővé teszi, hogy a kérelemre írásban nyilatkozzanak. A felek meghallgatása csak rendkívül sürgős szükség esetében, valamint akkor mellőzhető, ha a fél a meghallgatásra kitűzött határnapot, illetve határidőt elmulasztja”*. A magyar jogintézmény tehát csak akkor nem tekinthető a Rendelet hatálya alá tartozónak, ha az ellenérdekű feleket sem szóban, sem írásban nem hallgatta meg a hazai bíróság.

A Rendelet 26. cikkének (2-4) bekezdései az alperes védelmét biztosítani szándékozó rendelkezéseket tartalmaznak. Ennek értelmében a bíróság mindaddig felfüggeszti az eljárást, amíg meg nem bizonyosodik arról, hogy az alperes a védelméről történő gondoskodáshoz megfelelő időben kézhez vehette az eljárást megindító iratot vagy azzal egyenértékű iratot, illetve valamennyi szükséges intézkedést megtették ennek érdekében. Amennyiben az eljárást megindító, illetve azzal egyenértékű iratot a Rendelet alapján egyik tagállamból a másikba kellett továbbítani, az előbbi helyett a tagállamokban a polgári és kereskedelmi ügyekben a bírósági és bíróságon kívüli iratok kézbesítéséről szóló, 2000. május 29-i 1348/2000/EK tanácsi rendelet 19. cikkét kell alkalmazni.

¹² C-125/79 Denilauer v SNC Couchet Frères [1980] ECR 1553.

Önmagában az, hogy a határozatot az alperes távollétében hozták, nem elegendő ahhoz, hogy a határozat elismerését, illetve végrehajthatóvá nyilvánítását megtagadják. Ugyanakkor a második feltétel értelmezése is összetettebb részekből áll: az iratot megfelelő módon és formában, továbbá megfelelő időben kell kézbesíteni. Az Európai Bíróság az *Isabelle Lancray SA v Peters und Sickert KG*¹³ ügyben a megfelelő módon való kézbesítettség feltételét vizsgálta. Az ügyben a német bíróság a francia bíróság által francia nyelven küldött idézést annak fordítása nélkül kézbesítette az alperesnek. Emiatt az ügy tárgyalásán nem jelent meg, és a határozatot távollétében hozták. A határozat németországi végrehajthatóvá nyilvánítása ellen benyújtott jogorvoslatában erre a körülményre hivatkozott. Az Európai Bíróság megállapította, hogy a megfelelő módon és a megfelelő időben való kézbesítettség követelményének egyidejűleg kell fennállnia ahhoz, hogy a határozat elismerését és végrehajtását később erre hivatkozással ne lehessen elutasítani.

Az *ASML Netherlands BV v Semiconductor Industry Services GmbH*¹⁴ ügyben az Európai Bíróság a távollévő alperesnek a határozat megtámadására való lehetőségének fogalmát vizsgálta, tekintettel az alperesnek való kézbesítés hiányára is. Az ügyben a 2004. május 19-ére kitűzött tárgyalására való idézést a SEMIS-nek csak 2004. május 25-én küldték meg, másrészt a mulasztási ítéletet neki egyáltalán nem küldték meg, noha abban a SEMIS-t kötelezték arra, hogy az ASML-nek fizessen egy kamatokkal és eljárási költségekkel növelt összeget. Az ítéletet 2004. július 16-án előzetesen végrehajthatónak minősítették, amelyről értesítették a SEMIS-t. A mulasztási ítéletet azonban még ehhez az értesítéshez sem csatolták.

Az ügy végül az osztrák Oberster Gerichtshof elé került, amely előzetes döntéshozatalra irányuló eljárást kezdeményezett. Az Európai Bíróságnak feltett kérdés így hangzott: úgy kell-e értelmezni a Rendelet 34. cikke 2. pontjának azon fordulatát, hogy „*kivéve, ha az alperes elmulasztotta a határozatot megtámadó eljárás*

¹³ C-305/88 Isabelle Lancray SA v Peters und Sickert KG [1990] ECR I-2775

¹⁴ C-283/05 ASML Netherlands BV kontra Semiconductor Industry Services GmbH [2006] ECR I-12041

kezdeményezését, annak ellenére, hogy lehetősége lett volna rá”, hogy ez a 'lehetőség' mindenképpen feltételezi azt, hogy az alperesnek a kézbesítésre vonatkozó szabályoknak megfelelően, szabályszerűen kézbesítették az egyik tagállamban hozott, a keresetnek helyt adó mulasztási ítélet kiadmányát?

Az Európai Bíróság megállapította, hogy a Rendelet 34. cikkének 2. pontját úgy kell értelmezni, hogy az alperesnek csak akkor van „lehetősége” a vele szemben hozott mulasztási határozatot megtámadó eljárás kezdeményezésére, ha e határozat tartalmát ténylegesen megismerte, vagyis annak kézbesítése megfelelő időben történt ahhoz, hogy a származási állam bírósága előtt védelméről gondoskodhasson. Ugyanis az alperesnek az ítélet tényleges megtámadására való lehetősége feltételezi a távollétében hozott határozat indokolásának avégetti ismeretét, hogy azt hatékonyan legyen képes vitatni; a határozat létéről való puszta tudomásszerzés e tekintetben nem elegendő.

Ugyanakkor a mulasztási határozat szabályszerű kézbesítése – vagyis az ennek alakiságára vonatkozó valamennyi szabály tiszteletben tartása – nem szükségszerű feltétele annak, hogy az alperest a határozatot megtámadó eljárás kezdeményezésére „lehetőséggel bírónak” lehessen tekinteni. E tekintetben a Rendelet rendszere nem írja elő, hogy a mulasztási határozatot az eljárást megindító iratra vonatkozóan előírtakhoz képest szigorúbb feltételek alapján kell kézbesíteni. Az alperes ugyanis az eljárást megindító irat és a mulasztási határozat megfelelő időben és az alperes védekezését lehetővé tevő módon történt kézbesítése esetén gondoskodhat jogainak a származási ország bírósága előtti védelméről. Márpedig, az eljárást megindító iratot illetően a Rendelet 34. cikkének 2. pontja eltörli a Brüsszeli Egyezmény 27. cikkének 2. pontjában előírt, az alaki szabályszerűségekre vonatkozó feltételt. Következésképpen egyszerű alaki szabálytalanság – amely nem sérti a védelemhez való jogot – nem elegendő az elismerés vagy végrehajtás hiányát igazoló okra vonatkozó kivétel alkalmazásának kizárásához.

*A Gaetano Verdoliva v J. M. Van der Hoeven BV, Banco di Sardegna és San Paolo IMI SpA.*¹⁵ ügyben az Európai Bíróság másik tagállamban hozott határozat végrehajtását elrendelő határozat meg nem történt, illetve szabálytalan kézbesítése kapcsán a fellebbezésre jogosult tudomásszerzését és ezzel összefüggésben a jogorvoslat benyújtásának határidejét vizsgálta. Az ügy alapjául szolgáló eljárásban a holland bíróság ítéletében arra kötelezte Gaetano Verdolivát, hogy fizessen Van der Hoevennek 365 000 NLG-t, a kamatokkal és a járulékokkal együtt. Az olasz bíróság elrendelte ezen ítéletnek az Olasz Köztársaság területén történő végrehajtását. A végrehajthatóságot megállapító határozat kézbesítése elsőként Gaetano Verdoliva állandó lakóhelyén került sor, ez azonban nem járt sikerrel. A kézbesítési jegyzőkönyv alapján – bár továbbra is a megadott lakóhelyen volt bejelentve – több mint egy évvel korábban elköltözött. Ezt követően az olasz polgári eljárásjog szabályainak megfelelően sor került a második kézbesítésre. A bírósági végrehajtó az irat egy másolatát letétbe helyezte a polgármesteri hivatalban, második példányát pedig kifüggesztette hivatalos hirdetőtáblájára. Miután az így elvégzett kézbesítést követő 30 napon belül Gaetano Verdoliva semmilyen kifogást nem emelt, Van der Hoeven megindította a végrehajtást.

A végrehajtást Gaetano Verdoliva alaposan megkétszerezte vitatta arra hivatkozva, hogy a kézbesítés nem szabályszerű volt - a végrehajtó nem végezte el a címzett ismeretlen helyen való tartózkodásának megállapításához szükséges kutatást, és azt a kézbesítési jegyzőkönyvben sem tüntette fel. A jogorvoslat ügyében eljáró bíróság ezt a keresetet elutasította, elsősorban arra hivatkozva, hogy a jogorvoslati kérelem elévült. E bíróság szerint bizonyos esetben a végrehajthatóságot megállapító határozat kellő időben való tudomásulvétele hiányában – nem szabályszerű kézbesítés miatt – elfogadható lehetne a jogorvoslati kérelem késedelmes benyújtása. E kérelem benyújtásának határideje azonban semmiképpen sem haladhatta volna meg az első végrehajtási cselekménytől számított 30 napot, amely végrehajtási cselekményből Gaetano Verdoliva tudomást

¹⁵ C-3/05 Gaetano Verdoliva v J. M. Van der Hoeven BV, Banco di Sardegna és San Paolo IMI SpA. [2006] ECR I-01579

szerezhetett az említett végzésről. Az ügyfél a másodfokú bíróság döntése ellen is jogorvoslattal élt, így került az ügy a legfelsőbb bírói fórumra, amely az Európai Bírósághoz fordult a kézbesítéssel kapcsolatos jogértelmezést keresve.

A kérdést előterjesztő bíróság - a Corte suprema di cassazione - lényegében arra keresett választ, hogy ha a végrehajthatóságot megállapító határozat kézbesítése nem történik meg, illetve arra nem szabályszerűen kerül sor, a Brüsszeli Egyezmény 36. cikkében előírt határidő kezdetéhez elegendő-e pusztán az, hogy az a fél, aki ellen a végrehajtást kérték, tudomást szerzett e határozatról. Az Európai Bíróság megállapította, hogy a polgári és kereskedelmi ügyekben irányadó bírósági joghatóságról és a bírósági határozatok végrehajtásáról szóló, 1968. szeptember 27-i egyezmény 36. cikke úgy értelmezendő, hogy az – tekintettel annak a szerződő államnak az eljárásjogi szabályaira, amelyben a végrehajtást kérték – a végrehajtást elrendelő határozat szabályszerű kézbesítését írja elő, illetve hogy a végrehajtást elrendelő határozat meg nem történt vagy nem szabályszerű kézbesítése esetén az említett cikkben előírt határidő megkezdéséhez önmagában nem elegendő, hogy az a személy, aki ellen a végrehajtást kérték, e határozatról tudomást szerez.

Elsősorban ugyanis a végrehajtást elrendelő határozat kézbesítésre vonatkozó követelmény célja egyrészt azon fél jogainak védelme, aki ellen a végrehajtást kérték, másrészt az, hogy feltételes jelleggel lehetővé tegye az e rendelkezésben előírt, szigorú és kötelező jogorvoslati határidő pontos kiszámítását. E kettős cél, amelyhez még hozzájön a más szerződő államban hozott bírósági határozatok végrehajtására vonatkozó alakiságok egyszerűsítésének célja, magyarázatot ad arra, hogy az Egyezmény a végrehajtást elrendelő határozatnak azon fél részére történő közlését, aki ellen a végrehajtást kérik, miért köti szigorúbb feltételekhez, mint a határozatnak a kérelmezővel való közlését. Másodsorban ha csak az számítana, hogy az a fél, aki ellen a végrehajtást elrendelő határozat végrehajtását kérik, tudomást szerezzen a határozatról, akkor ez azzal a veszéllyel járna, hogy a kézbesítési követelmény lényege kiüresedne, továbbá megnehezítené a rendelkezésben előírt határidő pontos

kiszámítását, és így lehetetlenné válna az Egyezmény rendelkezéseinek egységes alkalmazása.

III.2.3. Azonos tagállamban hozott határozattal szembeni összeegyeztethetlenség

A határozat nem ismerhető el, amennyiben *„összeegyeztethetetlen az azonos felek közötti jogvitában abban a tagállamban hozott határozattal, amelyben az elismerést kérik”*.¹⁶

A Rendelet 34. cikkének (4) bekezdésével szemben az azonos tagállamban hozott határozattal szemben nem követelmény, hogy azonos jogalpból származó eljárásban hozzák, elég, ha a felek azonosak és a két határozat egymással összeegyeztethetetlen.

A magyar polgári eljárásjogban a Pp. 229. § (1) bekezdésének értelmében a *„keresettel érvényesített jog tárgyában hozott ítélet jogereje kizárja, hogy ugyanabból a tényalpból származó ugyanazon jog iránt ugyanazok a felek - ideértve azok jogutódait is - egymás ellen új keresetet indíthassanak, vagy az ítéletben már elbírált jogot egymással szemben egyébként vitássá tehessék”*.

A perfüggőséggel és az összefüggő eljárásokkal kapcsolatban a Rendelet 27. cikke kimondja, hogy amennyiben *„azonos jogalpból származó, azonos felek között folyamatban lévő eljárásokat különböző tagállamok bíróságai előtt indítottak, a később megkeresett bíróság az elsőként megkeresett bíróság joghatósága megállapításáig hivatalból felfüggeszti az eljárást. Amennyiben az elsőként megkeresett bíróság joghatóságát állapítják meg, a később megkeresett bíróság ennek javára megállapítja saját joghatóságának hiányát”*.

A kérdést az Európai Bíróság a *Horst Ludwig Martin Hoffmann v Adelheid Krieg* ügyben vizsgálta¹⁷. A német bíróság a férjet határozatában arra kötelezte, hogy

¹⁶ 44/2001/EK rendelet 34. cikk 3. pont

¹⁷ C-145/86 Horst Ludwig Martin Hoffmann v Adelheid Krieg [1988] ECR 645.

feleségének havonta tartásdíjat fizessen. Ezt a határozatot a holland hatóság elfogadta, azonban a végrehajthatóvá nyilvánítás iránti eljárást megelőzően a holland bíróság felbontotta a felek házasságát. A házasságot felbontó holland határozatot azonban nem ismerték el Németországban. Az Európai Bíróság kimondta, hogy a két határozat egymással összeegyeztethetetlen, és a Rendelet 34. § cikkének (3) bekezdése alkalmazható a határozat elismerhetőségének megtagadására.

A Bíróság kimondta azt is, hogy egy határozat, amely a származási országában végrehajtható, nem hajtható végre egy másik tagállamban, amennyiben ott a határozat végrehajthatósága a Rendelet alkalmazási körén kívül eső okból szűnt meg. A Rendelet 1. cikk (2) bekezdés a) pontja szerint a Rendelet nem vonatkozik *„természetes személyek személyi állapotára, jog- és cselekvőképességére, házassági vagyoni jogra”*. A Bíróság megállapította, hogy a tagállami bíróság levonhatja a saját, házasságot felbontó határozatának jogi következményeit egy külföldi tagállam tartásra vonatkozó határozatának végrehajthatóvá nyilvánítása kapcsán. Így nem fordulhat az elő, hogy a tartást megállapító német határozatot annak ellenére végre kell hajtani Hollandiában, hogy az ottani bíróság felbontotta a házasságot, azonban ezt a határozatot nem ismerik el a tartást megállapító határozat származási országában – Németországban.

Érdemes még megvizsgálni azt is, hogy a saját ország bírósága előtt kötött perbeli egyezségek határozatnak minősülnek-e, és ez alapján lehetnek-e az elutasításra okot adó összeegyeztethetetlen határozatok. A magyar polgári eljárásjogban a Pp. 148. §-a szerint a *„bíróság a per bármely szakában megkísérelheti, hogy a felek a jogvitát vagy a vitás kérdések egy részét egyezséggel rendezzék”*. Ha az egyezség megfelel a jogszabályoknak, a bíróság azt végzéssel jóváhagyja, ellenkező esetben pedig a jóváhagyást megtagadja, és az eljárást folytatja. A bíróság által jóváhagyott egyezségnek ugyanaz a hatálya, mint a bírói ítéletnek; a jóváhagyó végzés ellen beadott fellebbezésnek az egyezség végrehajtására nincs halasztó hatálya.

*A Solo Kleinmotoren GmbH v Emilio Boch*¹⁸ ügy központi kérdése az volt, hogy a Rendelet alkalmazásában határozatnak tekinthető-e egy bíróság által jóváhagyott perbeli egyezség. Erre tekintettel pedig lehet-e egy másik tagállamban hozott határozat végrehajthatóvá nyilvánítása iránti kérelem elutasítása érdekében arra hivatkozni, hogy az összeegyeztethetetlen az azonos felek közötti jogvitában abban a tagállamban bíróság által jóváhagyott perbeli egyezséggel, amelyben az elismerést kéri. Az ügyben a felek közötti kártérítési eljárás eredményeképpen a német bíróság előtt egymással perbeli egyezséget kötöttek, amelyben rendezték üzleti kapcsolatukat. A későbbiekben Boch újabb pert indított Olaszországban, ahol kérte annak megállapítását, hogy Solo a védjegyre, illetve a tisztességtelen verseny tilalmára vonatkozó szabályokat megsértette. Solo hiába hivatkozott az olasz bíróság előtt a korábbi egyezségre, ezt a bíróság elutasította arra hivatkozással, hogy az nem rendezte ezeket a kérdéseket. Boch ennek az olasz határozatnak kérte Németországban a végrehajtását, ahol Solo arra hivatkozott, hogy a határozat elismerését meg kell tagadni a Rendelet 34. cikkének (3) bekezdésére hivatkozással, vagyis hogy az összeegyeztethetetlen a felek között korábban született perbeli egyezséggel.

Az Európai Bíróság a határozat fogalmának értelmezése során arra a következtetésre jutott, hogy az csak tényleges bírói döntéseket foglal magában. Ezek olyan tagállami szervtől származnak, amely a saját hatalmánál fogva dönt a felek közötti jogvitában. Ebbe a fogalomba nem fér bele a felek által kötött egyezség, még a bíróság előtt kötött sem, hiszen az szerződéses természetű és a felek megegyezésén alapul. Egyezség esetében pedig a jogbiztonság sérelme nem éri el azt a szintet, amely a másik tagállamban hozott határozat elismerésének, illetve végrehajtásának elutasítását indokolná. Maga a Rendelet is foglalkozik a perbeli egyezségek kérdésével az 58. cikkében, és nem a határozatok elismerésére és végrehajtására vonatkozó szabályok között. A vonatkozó szabályozás szerint *„a bíróság által az eljárás során jóváhagyott egyezség, amely végrehajtható abban a tagállamban, ahol megkötötték, a címzett államban a közokiratra vonatkozó feltételekkel azonos feltételek szerint hajtható végre.*

¹⁸ C-414/92 Solo Kleinmotoren GmbH v Emilio Boch [1994] ECR I-02237

Annak a tagállamnak a bírósága vagy hatáskörrel rendelkező hatósága, ahol az egyezséget jóváhagyták, bármely érdekelt fél kérelmére az e rendelet V. mellékletében szereplő formanyomtatványnak megfelelő tanúsítványt bocsát ki.

III.2.4. Más államban hozott határozattal szembeni összeegyeztethetlenség

*A határozat nem ismerhető el, amennyiben „összeegyeztethetetlen más tagállamban vagy harmadik államban, azonos jogalaptól származó, azonos felek közötti eljárásban hozott korábbi határozattal, feltéve, hogy a korábbi határozat a címzett tagállamban az elismerés feltételeinek megfelel”.*¹⁹

Az előző ponttal szemben itt már jóval szigorúbb szabályokat szab a Rendelet: a határozatoknak nem csak hogy azonos felek közötti eljárásból kell származniuk ahhoz, hogy összeegyeztethetetlenek legyenek, hanem azonos jogalaptól is kell, hogy származzanak. A két határozat közül – amennyiben az elismerés feltételeinek megfelel - a korábbi lehet végrehajtani, tehát nem az alapul szolgáló eljárás ideje számít, hanem a határozatok meghozatala.

Az ilyen esetek valószínűsége két tagállam esetén kisebb, mint egy harmadik állam érintettsége esetén. A Rendelet 28. cikke szerint *„amennyiben összefüggő eljárások különböző tagállamok bíróságai előtt vannak folyamatban, a később megkeresett bíróság felfüggesztheti az eljárást. Ha ezen eljárások első fokon vannak folyamatban, minden később megkeresett bíróság valamely fél kérelmére joghatóságának hiányát is megállapíthatja, amennyiben az említett peres eljárásokra az elsőként megkeresett bíróság rendelkezik joghatósággal, és joga az eljárások egyesítését lehetővé teszi”.*

A Rendelet értelmezése szerint a keresetek akkor tekintendők összefüggőnek, ha olyan szoros kapcsolat áll fenn közöttük, hogy az elkülönített eljárásokban hozott, egymásnak ellentmondó határozatok elkerülése végett célszerű azokat együttesen

¹⁹ 44/2001/EK rendelet 34. cikk 4. pont

tárgyalni és róluk együtt határozni.²⁰ A gyakorlatban ez úgy fordulhat elő, hogy a később megkeresett bíróságnak nincs tudomása a korábban indult eljárásról. Ez azonban viszonylag ritkán fordulhat elő, hiszen az ellenérdekű fél, amennyiben lehetősége van nyilatkozattételre, valószínűleg tájékoztatja a később indult eljárás szerinti bíróságot a korábbi eljárás fejleményeiről.

III.2.5. Az elismerhetőség megtagadása joghatóság hiánya miatt (35. cikk)

„A határozat nem ismerhető el továbbá, amennyiben a II. fejezet 3., 4. és 6. szakaszának rendelkezéseivel ellentétes, illetve a 72. cikkben meghatározott esetben.”

²¹

A Rendelet II. fejezetében a joghatóság szabályait részletezi, vagyis hogy valamely tagállamban lakóhellyel rendelkező személy mely tagállam bíróságai előtt perelhető. A rendelet az általános, a különös és a megállapodásból származtatott joghatósági szabályok mellett speciális joghatósági szabályokat is tartalmaz, és ezek közül hivatkozik kettőre is az előző jogszabályhely. Amennyiben tehát biztosítási (3. szakasz), illetve fogyasztó szerződéssel kapcsolatos (4. szakasz), valamint a kizárólagos joghatóságra (6. szakasz) vonatkozó szakaszok rendelkezéseivel ellentétes, a határozat nem ismerhető el.

Nem ismerhető el továbbá a határozat a Rendelet 72. cikkében meghatározott esetekben, amely a következőt jelenti: *„E rendelet nem érinti azokat a megállapodásokat, amelyekben a tagállamok e rendelet hatályba lépését megelőzően a Brüsszeli Egyezmény 59. cikke alapján vállalták, hogy nem ismerik el különösen más szerződő államokban olyan harmadik országban lakóhellyel vagy tartózkodási hellyel rendelkező alperes ellen hozott határozatokat, ahol az említett egyezmény 4. cikkében*

²⁰ 44/2001/EK rendelet 28.cikk (1-3) bekezdései

²¹ 44/2001/EK rendelet 35. cikk 1. pont

szabályozott esetekben a határozat kizárólag az említett egyezmény 3. cikkének második bekezdésében meghatározott joghatósági okon alapul.”

Az előző bekezdésben említett joghatósági okok vizsgálata során a megkeresett bíróság vagy hatóság kötve van ahhoz a tényálláshoz, amelyre a származási tagállam bíróságának joghatóságát alapította. Erre figyelemmel a származási tagállam bíróságának joghatósága nem vizsgálható felül. A közrendnek a 34. cikk 1. pontjában említett vizsgálata a joghatósággal kapcsolatos szabályokra nem alkalmazható.²²

III.3. Az érdemi felülvizsgálat tilalma (36. cikk)

„A külföldi határozat érdemben semmilyen körülmények között sem vizsgálható felül.”

A Rendelet hatályba lépését megelőzően elterjedt gyakorlat volt a tagállamokban, hogy a külföldi határozatot mind anyagi, mind eljárásjogi szempontból felülvizsgálták, és nemcsak jog, hanem ténykérdéseket is vizsgáltak. Ezzel gyakorlatilag a saját joguk szerint egy új határozatot hoztak ahhoz, hogy a megvizsgált külföldi határozat végrehajtható legyen. Az egységes közösségi jogalkalmazás azonban megköveteli, hogy a külföldi határozat elismerésekor a végrehajtás tagállama szerinti bíróság csak formai vizsgálatot folytathasson, tartalmi szempontból egyáltalán nem, vagy csak rendkívül szűk körben vizsgálódhasson. A Rendelet 34. és 35. cikke ezért tételesen felsorolja, hogy milyen esetekben lehet a külföldi határozat elismerését megtagadni.

Érdemi szempontból kifogásolhatja a határozat elismerését a végrehajtásban ellenérdekelt fél arra hivatkozva, hogy a határozat nem tartozik a Rendelet hatálya alá, illetve annak a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló III. fejezete alkalmazási körébe. A Rendelet 1. cikke meghatározza, hogy polgári és kereskedelmi ügyekben kell alkalmazni, és hatálya nem terjed ki különösen az adó-, vám- vagy

²² 44/2001/EK rendelet 35. cikk (2-3) bekezdései

közigazgatási ügyekre. A Rendelet nem vonatkozik továbbá a természetes személyek személyi állapotára, jog- és cselekvőképességére, házassági vagyoni jogra, végrendeletre és öröklésre; a csődeljárásra, kényszeregyezésre és hasonló eljárásokra; a szociális biztonságra; és a választott bíraskodásra. A határozat ettől függetlenül még elismerhető és végrehajtható lehet vonatkozó további Európai Unió jogforrások (pl. Fizetéseképtelenségi Rendelet) illetve más nemzetközi egyezmények alapján.

Hivatkozási alap lehet az, hogy a határozat a származási országának joga szerint nem végrehajtható. Természetesen ettől még a határozat elismerhető az elismerés helye szerinti nemzeti jog alapján, azonban a végrehajtásra irányuló eljárásban az ellenérdekelte fél hivatkozhat arra, hogy a határozat a származási országában nem végrehajtható, ezért másik tagállamban sem nyilvánítható végrehajthatónak.

Tartalmi felülvizsgálatra a 34. és a 35. cikkben meghatározott szempontok alapján kerülhet sor. A vizsgálat azonban itt sem érdemi, hiszen a 34. cikk alapján csak az kerülhet vizsgálatra, hogy a határozat az elismerés helye szerinti tagállam közrendjébe ütközik-e, mellőzték-e a határozat meghozatala során a kontradiktórius eljárást, illetve hogy a határozat összeegyeztethetetlen-e az elbírálás szerinti tagállamban (vagy harmadik államban), azonos felek között (azonos jogalapról) hozott másik határozattal. A 35. cikk alapján a bíróság azt vizsgálhatja, hogy a határozat meghozatala során megsértették-e a Rendelet hivatkozott cikkeiben szereplő joghatósági szabályokat. Ezekben az esetekben azért nevezhető tartalminak a felülvizsgálat, mert az ügy tartalmának vizsgálata alapján tudja eldönteni a bíróság, hogy fennállnak-e az elutasítási okok.

A végrehajthatóvá nyilvánításra irányuló eljárás első szakaszában a bíróság hivatalból nem vizsgálja ezeket az elutasítási okokat. A Rendelet 41. cikkének (1) bekezdése értelmében a *„határozatot az 53. cikkben említett alaki követelmények teljesítését követően, a 34. és 35. cikk szerinti felülvizsgálat nélkül nyomban végrehajthatónak kell*

nyilvánítani”. Amennyiben az eljárás eljut a jogorvoslati szakaszba, annak során a bíróság már köteles figyelembe venni ezeket az elutasítási okokat fennállásuk esetén.

III.4. Az elismerési eljárás felfüggesztésének lehetősége (37. cikk)

„Annak a tagállamnak a bírósága, amely előtt a másik tagállamban hozott határozat elismerését kérik, felfüggesztheti az eljárást, amennyiben a határozat ellen rendes jogorvoslatra vonatkozó kérelmet nyújtottak be.”

Valamely tagállamban hozott határozatot minden tagállamban el kell ismerni, azonban felmerülhet a kérdés, hogy mi a teendő akkor, ha az alaphatározat ellen jogorvoslatot nyújtottak be a származási országában. A Rendelet lehetővé teszi az elismerhetőség kérdésében eljáró bíróságnak, hogy az elismerésre irányuló eljárást ilyenkor felfüggeszse – az azonban a bíróság mérlegelésére van bízva, hogy megteszi-e, a Rendelet ilyen kötelezettséget nem ír elő.

Az Angolszász államok jogrendszerének eltérése miatt az ott született határozatok más tagállamban való elismerése kapcsán a Rendelet itt eltérően fogalmaz, miszerint *„annak a tagállamnak a bírósága, amely előtt Írországból vagy az Egyesült Királyságban hozott határozat elismerését kérik, felfüggesztheti az eljárást, amennyiben a végrehajtást a származási államban jogorvoslat benyújtása miatt függesztik fel”*.²³

²³ 44/2001/EK rendelet 37. cikk (2) bekezdése

IV. A határozatok végrehajtása

*„Valamely tagállamban hozott és ebben az államban végrehajtható határozatot más tagállamban akkor hajtanak végre, ha azt bármely érdekelt fél kérelmére ott végrehajthatónak nyilvánították.”*²⁴

A Rendelet végrehajthatóvá nyilvánításra vonatkozó szabályait kötelezően alkalmaznia kell a tagállami bíróságnak, az nem alkalmazhatja a nemzeti eljárásjogi szabályokat. Az Európai Bíróság a *De Wolf v Cox*²⁵ ügyben megállapította, hogy amennyiben egy tagállamban határozatot hoztak, a nyertes fél nem indíthat pert egy másik tagállam bírósága előtt pert ugyanabban a kérdésben, amelyikben az eredeti határozatot hozták, ha a származási ország határozatát a másik tagállamban elismerik és végrehajthatóvá nyilvánítják. A kérdéses ügyben az ügyfél ezt azért tette meg, mert olcsóbb volt a másik tagállamban is perelnie a kis összegű követeléséért, mint a származási ország határozatát végrehajthatóvá nyilváníttatni.

A Bíróság ezzel kizárta annak lehetőségét, hogy a pernyertes kezében akár két végrehajtható határozat is legyen ugyanazon követelés alapján – egy a saját jog szerinti per eredményeképpen, egy másik pedig esetlegesen a származási ország határozatának végrehajthatóvá nyilvánításával. A Rendelet 36. cikkének értelmében a *„külföldi határozat érdemben semmilyen körülmények között sem vizsgálható felül”*. Márpedig ha a végrehajtás helye szerinti ország bírósága – akár a származási ország határozatának ismeretében is – az ügy érdemében újra döntene, az eredetitől eltérő döntésre is juthatna, és ezzel gyakorlatilag a származási ország határozatát érdemben felülvizsgálná, amely a Rendelet szerint tilos.

„Az Egyesült Királyságban azonban az ilyen határozatot Angliában és Walesben, Skóciában, vagy Észak-Írországból akkor hajtják végre, ha azt bármely érdekelt fél

²⁴ 44/2001/EK rendelet 38. cikk (2) bekezdése

²⁵ 42/76 De Wolf v Cox [1976] ECR 1759.

*kérelmére az Egyesült Királyság érintett részén végrehajtás céljából nyilvántartásba vették.”*²⁶

A common law rendszerben a bíróságok nem csak elismerési, illetve végrehajtási záradékkal látják el. Itt az elismerési határozat inkorporálja a külföldi határozatot, és az nemzeti határozattá válik. Így a gyakorlatban az elismerést tartalmazó hazai határozat kerül végrehajtásra, és nem a záradékot tartalmazó külföldi határozat.

IV.1. A kérelem elbírálására hatáskörrel és illetékességgel rendelkező szervek

*„A kérelmet a II. mellékletben szereplő listán megjelölt bírósághoz vagy hatáskörrel rendelkező hatósághoz kell intézni.”*²⁷

Magyarországon a Rendelet II. mellékletének értelmében a megyei bíróság székhelyén működő helyi bíróság, Budapesten a Budai Központi Kerületi Bíróság rendelkezik hatáskörrel a határozat végrehajthatóságának megállapítására irányuló kérelem elbírálására.

*„Az illetékességet annak a félnek a lakóhelye alapján határozzák meg, akivel szemben a végrehajtást kérték, vagy a végrehajtás helyének alapján kell meghatározni.”*²⁸

Az eljáró bíróság vagy más hatóság illetékessége annak a félnek a lakóhelyén alapul, akivel szemben a végrehajtást kérték. Amennyiben ez a fél nem rendelkezik lakóhellyel abban a tagállamban, ahol a végrehajtást kérték, az eljáró bíróság vagy más hatóság illetékességét a végrehajtás helye alapozza meg.

A hatáskör és az illetékesség megállapításán kívül a Rendelet szerint a *„kérelem benyújtására szolgáló eljárást annak a tagállamnak a joga szabályozza, amelyben a végrehajtást kérték.”*²⁹

²⁶ 44/2001/EK rendelet 38. cikk (2) bekezdése

²⁷ 44/2001/EK rendelet 39. cikk (1) bekezdése

²⁸ 44/2001/EK rendelet 39. cikk (2) bekezdése

*„A kérelmezőnek a megkeresett bíróság illetékességi területén található kézbesítési címet kell megadnia. Ha azonban annak a tagállamnak a joga, amelyben a végrehajtást kéri, az ilyen cím megadásáról nem rendelkezik, a kérelmező kézbesítési meghatalmazottat jelöl ki.”*³⁰

Magyarországon a bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. tv. 37/B. szakasza tartalmazza a vonatkozó szabályokat:

„[1] Ha a végrehajtást kérő belföldön lakóhellyel nem rendelkezik, a végrehajtási kérelem benyújtásával egyidejűleg kézbesítési megbízottat kell megjelölni. A kézbesítési megbízott ügyvéd, valamint magyarországi székhellyel, illetve lakóhellyel rendelkező szervezet vagy természetes személy egyaránt lehet. A végrehajtási kérelemhez mellékelni kell a kézbesítési megbízott megbízását, illetve a megbízatás elfogadását igazoló okiratot. A kézbesítési megbízott feladata, hogy a végrehajtási eljárásban keletkezett, a végrehajtást kérő részére kézbesítendő iratokat átvegye, és azokat a megbízó részére továbbítsa.

[2] Amennyiben a végrehajtást kérő részére szóló irat az (1) bekezdésben meghatározott módon kerül kézbesítésre, azt a kézbesítési megbízott által történő átvételt követő ötödik napon kell a végrehajtást kérő részére kézbesítettnek tekinteni.

[3] Amennyiben a végrehajtást kérő kézbesítési megbízottat nem jelöl meg, vagy az (1) bekezdésben meghatározott iratokat a kézbesítési megbízott részére kézbesíteni nem lehet, az iratot hirdetmény útján kell kézbesíteni.”

A magyar jog tehát a kézbesítési megbízott alkalmazását teszi kötelezővé. Így a végrehajtási kérelem tárgyában eljáró magyar bíróság nem kényszerül arra, hogy a végrehajtást kérő lakóhelye (székhelye) szerinti államban jogsegély keretében kézbesítse az eljárásban keletkezett iratokat (elsősorban a végrehajtani kért külföldi határozat végrehajtási tanúsítvánnyal történő ellátásáról szóló végzést), hanem azt belföldön, a megjelölt kézbesítési megbízottnak kézbesítheti. A kézbesítési megbízott

²⁹ 44/2001/EK rendelet 40. cikk (1) bekezdése

³⁰ 44/2001/EK rendelet 40. cikk (2) bekezdése

feladata, hogy a részére kézbesített (a külföldi végrehajtást kérő részére szóló) iratot továbbítsa megbízója részére, illetőleg őt az irat tartalmáról értesítse.

Előfordulhat olyan esetben, amikor a végrehajtást kérő a törvény rendelkezése ellenére nem jelölt meg belföldi kézbesítési megbízottat, vagy a megjelölt kézbesítési megbízott részére az iratot nem lehet kézbesíteni, illetve a Pp. 99. § (2) bekezdése szerinti vélelmek alkalmazásával kell kézbesítettnek tekinteni (pl. a posta a kézbesítési megbízott címéről az iratot a „címezett a megadott címről ismeretlen helyre költözött” jelzéssel küldi vissza). Az iratot ilyen esetben sem kell a végrehajtást kérő címére nemzetközi jogsegély keretében kézbesíteni, hanem az eljáró hazai bíróság a hirdetményi kézbesítés szabályait alkalmazhatja.³¹

A végrehajthatóvá nyilvánítás elengedhetetlen része továbbá, hogy a kérelmezők a Rendelet „53. cikkben említett okiratokat a kérelemhez csatolják.”³²

Ez a gyakorlatban azt jelenti, hogy az elismerést vagy a végrehajthatóság megállapítását kérelmező félnek be kell mutatnia a határozatnak a hitelessége megállapításához szükséges feltételeknek megfelelő másolatát, elsősorban a Rendelet 54. cikkben említett tanúsítványt, amelyet a Rendelet V. mellékletében szereplő formanyomtatványon bocsát ki a határozathozatal helye szerinti tagállam bírósága vagy hatáskörrel rendelkező hatósága bármely érdekelt fél kérelmére. A másolat hitelességét a származási ország joga szerint lehet eldönteni. A hivatkozott tanúsítvány bemutatásának elmaradása esetén a bíróság annak hiánypótlására határidőt szabhat, elfogadhat azzal egyenértékű okiratot, vagy, ha úgy véli, hogy elegendő információval rendelkezik, eltekinthet ezek bemutatástól. A bíróság kérelmére be kell mutatni ezen okiratok fordítását is, amely fordítást az végezhet, aki bármely tagállam területén erre képesítéssel rendelkezik. Nincs tehát szükség a határozat felülhitelesítésére.

³¹ A bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. tv. 37/B. § kommentárja

³² 44/2001/EK rendelet 40. cikk (3) bekezdése

IV.2. A végrehajthatóság megállapítása (41. cikk)

„A határozatot az 53. cikkben említett alaki követelmények teljesítését követően, a 34. és 35. cikk szerinti felülvizsgálat nélkül nyomban végrehajthatónak kell nyilvánítani. Az a fél, aki ellen a végrehajtást kérték, az eljárásnak ebben a szakaszában a kérelemre észrevételt nem tehet.”

A végrehajthatóvá nyilvánítási eljárás első része nem kontradiktórius, csak a kérelmező által benyújtott okirati bizonyításon alapul. Az eljárás ezen részében azt a személyt, aki ellen a végrehajtást kérték, még értesíteni sem kell. A meghozott határozatról azonban kötelező értesíteni, mivel a végrehajthatóvá nyilvánítás ellen jogorvoslattal élhet.

IV.2.1. A végrehajthatóságot megállapító határozat kézbesítése (42. cikk)

„A végrehajthatóság megállapítására irányuló kérelem tárgyában hozott határozatot haladéktalanul a kérelmező tudomására kell hozni annak a tagállamnak a joga által megállapított eljárásnak megfelelően, ahol a végrehajtást kérték.”

*„A végrehajthatóságot megállapító határozatot kézbesítik annak a félnek, aki ellen a végrehajtást kérték, a határozattal együtt, amennyiben azt a fél részére még nem kézbesítették.”*³³

A végrehajthatóvá nyilvánítást elutasító határozatot eszerint nem kézbesítik annak a félnek, aki ellen a végrehajtást kérték. Ez a fél csak akkor értesül az elutasító határozatról, ha az ellen a kérelmező jogorvoslattal élt, mivel ilyenkor az ellenérdekű felet idézni, illetve értesíteni kell, hiszen a „jogorvoslatot a peres eljárási szabályoknak megfelelően kell kezelni”.

³³ 44/2001/EK rendelet 42. cikk (2) bekezdése

IV.3. A megállapító határozat elleni jogorvoslat benyújtása (43. cikk)

*„A végrehajthatóság megállapítására irányuló kérelem tárgyában hozott határozat ellen bármely fél jogorvoslatot nyújthat be. A jogorvoslatot a III. mellékletben szereplő listán megjelölt bírósághoz kell benyújtani.”*³⁴

A Bíróság ezt a bekezdést úgy értelmezi, hogy kizárólag a felek nyújthatnak be jogorvoslati kérelmet a végrehajthatóság megállapítása tárgyában hozott határozat ellen. A *Deutsche Genossenschaftsbank v SA Brasserie du Pecheur*³⁵ ügyben a Bíróság kimondta, hogy a végrehajthatóvá nyilvánító határozatot kizárólag az a fél támadhatja meg, aki ellen a végrehajtást kérték, harmadik érdekelt felek ilyen irányú beadványt még akkor sem tehetnek, ha egyébként a végrehajtás helye szerinti tagállam joga ismer ilyen lehetőséget.

A Rendelet III. melléklete szerint Magyarországon a jogorvoslatot az illetékes megyei bíróságon kell benyújtani, illetve Budapesten a Fővárosi Bírósághoz.

Egyebeken a *„jogorvoslatot a peres eljárási szabályoknak megfelelően kell kezelni”*.³⁶

*„Amennyiben az a fél, aki ellen a végrehajtást kérték, a kérelmező által benyújtott jogorvoslatot érintő eljárásban nem jelenik meg a jogorvoslat tárgyában eljáró bíróság előtt, a 26. cikk (2)–(4) bekezdését kell alkalmazni még abban az esetben is, ha az a fél, aki ellen a végrehajtást kérték, egyik tagállamban sem rendelkezik lakóhellyel.”*³⁷

A Rendelet hivatkozott bekezdései értelmében a bíróság mindaddig felfüggeszti az eljárást, amíg meg nem bizonyosodik arról, hogy az alperes a védelméről történő gondoskodáshoz megfelelő időben kézhez vehette az eljárást megindító iratot vagy azzal egyenértékű iratot, illetve valamennyi szükséges intézkedést megtették ennek

³⁴ 44/2001/EK rendelet 43. cikk (1-2) bekezdései

³⁵ C-148/84 *Deutsche Genossenschaftsbank v SA Brasserie du Pecheur* [1985] ECR 1981.

³⁶ 44/2001/EK rendelet 43. cikk (3) bekezdése

³⁷ 44/2001/EK rendelet 43. cikk (4) bekezdése

érdekében. Amennyiben az eljárást megindító, illetve azzal egyenértékű iratot a Rendelet alapján egyik tagállamból a másikba kellett továbbítani, az előbbi helyett a tagállamokban a polgári és kereskedelmi ügyekben a bírósági és bíróságon kívüli iratok kézbesítéséről szóló, 2000. május 29-i 1348/2000/EK tanácsi rendelet 19. cikkét kell alkalmazni. Amennyiben ez utóbbi rendelkezések nem alkalmazhatók, a bírósági és bíróságon kívüli iratoknak polgári és kereskedelmi ügyekben külföldön történő kézbesítéséről szóló, 1965. november 15. napján kötött Hágai Egyezmény 15. cikkét kell alkalmazni.³⁸

*„A végrehajthatóság megállapítása elleni jogorvoslatot a végrehajthatóságot megállapító határozat kézbesítésétől számított egy hónapon belül kell benyújtani. Ha az a fél, akivel szemben a végrehajtást kéri, más tagállamban rendelkezik lakóhellyel, mint ahol a végrehajthatóságot megállapították, a jogorvoslatra nyitva álló időtartam akár a személyes, akár a lakóhelyen történő kézbesítés időpontjától számított két hónap. Ez az időtartam a távolságra tekintettel nem hosszabbítható meg.”*³⁹

A szabályozás részben hiányos abból a szempontból, hogy nem állapít meg határidőt a végrehajthatóság megállapítását elutasító határozat elleni jogorvoslat benyújtására. Így a gyakorlatban előfordulhat, hogy a kérelmező akkor nyújtja be a jogorvoslati kérelmét, amikor már rendelkezik minden feltétellel ahhoz, hogy a jogorvoslat eredményes legyen.

*„A jogorvoslat tárgyában hozott határozat kizárólag a IV. mellékletben említett jogorvoslattal támadható meg.”*⁴⁰

Ez a határozat a jogorvoslat érdemében hozott döntést jelenti, és nem tartozik ide az azt megelőző ideiglenes intézkedés. Magyarországon ez a jogorvoslati forma a Pp. XIV. fejezete szerinti felülvizsgálati kérelem, a Csatlakozási Szerződés II. mellékletének 18. cikk A. (3) f) pontja értelmében.

³⁸ 44/2001/EK rendelet 26. cikk (2-4) bekezdései

³⁹ 44/2001/EK rendelet 43. cikk (5) bekezdése

⁴⁰ 44/2001/EK rendelet 44. cikk

IV.4. Az elutasítási okok vizsgálata (45. cikk)

„Az a bíróság, amelynél a 43. vagy 44. cikk alapján jogorvoslatot nyújtottak be, kizárólag a 34. és 35. cikkben meghatározott okok egyike alapján utasíthatja el vagy vonhatja vissza a végrehajthatóságot megállapító határozatot. A bíróság késedelem nélkül határozatot hoz.”

A bíróság a 34. és a 35. cikkben meghatározott követelményeket vizsgálhatja a végrehajthatóvá nyilvánítás során. A 34. cikkben – a korábban részletezetteknek megfelelően – igen kivételes tartalmi szempontok kerülhetnek vizsgálatra, úgy mint közrendbe ütközés, a kontradiktórius eljárás mellőzése az alaphatározat meghozatala során, illetve összeegyeztethetlenség az elbírálás szerinti tagállamban (vagy harmadik államban), azonos felek között (azonos jogalapról) hozott másik határozattal. A 35. cikk alapján a korábban kifejtett joghatósági szabályok vizsgálatára kerülhet sor. A Rendelet itt szó szerint megismétli a 36. cikk szövegét, miszerint a *„külföldi határozat érdemben semmilyen körülmények között sem vizsgálható felül”*.

IV.5. Az eljárás felfüggesztésének lehetősége (46. cikk)

„Az a bíróság, amelynél a 43. vagy 44. cikk alapján jogorvoslatot nyújtják be, annak a félnek a kérelmére, akivel szemben a végrehajtást kérik, felfüggesztheti az eljárást, ha a határozat ellen a származási tagállamban rendes jogorvoslatot nyújtanak be, illetve, ha az ilyen jogorvoslat benyújtására nyitva álló határidő még nem járt le; az utóbbi esetben a bíróság meghatározhatja a jogorvoslat benyújtására nyitva álló időtartamot.”

A Rendelet 37. cikkében foglaltakhoz hasonló szabályt fogalmaz meg ez a rendelkezés a végrehajthatóvá nyilvánításra irányuló eljárásban. A végrehajthatóvá nyilvánítható határozat a származási ország joga szerint nem feltétlenül jogerős sem anyagi, sem eljárásjogi szempontból, ezért jogorvoslatot nyújthatnak be ellene, ami kihatással lehet a végrehajthatóvá nyilvánításra irányuló eljárásra. A Rendelet lehetővé teszi a

végrehajthatóvá nyilváníthatóság kérdésében eljáró bíróságnak, hogy az eljárást ilyenkor felfüggeszse, azonban a bíróság mérlegelésére van bízva, hogy megteszi-e, a Rendelet ilyen kötelezettséget nem ír elő. A korábbi szabályhoz képest itt többletként még az is szerepel, hogy a *„bíróság a végrehajtás feltételévé teheti az általa meghatározott biztosíték adását”*. Ennek az a célja, hogy az eredeti állapot helyreállítható legyen, akkor is, ha az alaphatározatot a származási országában megsemmisítik.

A 37. és a 46. cikkeken megfogalmazott, az elismerésre, illetve a végrehajthatóvá nyilvánításra irányuló eljárások felfüggesztésének lehetősége között vannak további, alapvető eltérések. A 46. cikk szerinti, tehát a végrehajthatóvá nyilvánítási eljárást a végrehajtás helye szerinti bíróság csak valamelyik fél kérelmére függesztheti fel. Alapvető különbség továbbá, hogy itt a lehetőség nemcsak akkor áll fenn, ha az alaphatározatot a származási országában megtámadták, hanem akkor is, ha még nem támadták meg, de az erre nyitva álló határidő még nem járt le, és ezt valamelyik félnek még jogában áll megtenni.

A common law jogrendszerek eltérése miatt az ott született határozatok más tagállamban való elismerése kapcsán a Rendelet itt is pontosító szabályt tartalmaz, miszerint *„amennyiben a határozatot Írországból vagy az Egyesült Királyságból hozták, a származási tagállamban rendelkezésre álló bármely formájú jogorvoslatot az (1) bekezdés alkalmazásában rendes jogorvoslatnak kell tekinteni”*.⁴¹

Ez utóbbira is tekintettel, mind a 37., mind a 46. cikkben szereplő felfüggesztési lehetőség esetén a legfontosabb, értelmezésre szoruló kérdés azonban az, hogy mit kell rendes jogorvoslatnak tekinteni. A tagállamok egy része – lásd a common law országokat fentebb – egyáltalán nem tesz különbséget a rendes és a rendkívüli jogorvoslatok között. Emellett azok a tagállamok, amelyek tesznek ilyen különbséget, egymástól eltérően is értelmezhetik azt.

⁴¹ 44/2001/EK rendelet 46. cikk (2) bekezdése

Az Európai Bíróság az *Industrial Diamond Supplies v Riva* ügyben⁴² kimondta, hogy a rendes jogorvoslat fogalmának azonos tartalommal kell bírnia mind a külföldi határozat elismerésére, mind annak végrehajthatóvá nyilvánítására irányuló eljárásban. A kérdéses ügyben az olasz legfelsőbb bírósághoz nyújtottak be a másodfokú határozat ellen semmisségi kérelmet, amely az olasz jog szerint rendes perorvoslatnak minősült és a határozat végrehajtását nem függesztette fel. Az Európai Bíróság megállapította, hogy bizonyos esetekben nem lehet sem az alaphatározatot hozó, sem a végrehajtás helye szerinti tagállam joga szerint eldönteni egy perorvoslatról, hogy az rendes, vagy rendkívüli. Ebből az következik, hogy a fogalomnak közösségi jogi tartalmának kell lennie, amelyet a Rendelet kapcsolódó cikkeinek értelmezésével kell megállapítani.

A 37. és a 46. cikk kölcsönös értelmezése kapcsán ott kell különbséget tennünk, hogy a jogorvoslatra irányuló kérelmet már benyújtották-e, vagy még nem nyújtották-e be, de valamelyik félnek még jogában áll ezt megtenni. Mind a 37., mind a 46. cikk lényege az, hogy mindaddig ne legyen kötelező elismerni a határozatot, amíg a módosításának, vagy hatályon kívül helyezésének lehetősége fennáll a származási országában. A megengedő szabály, miszerint a végrehajtás helye szerinti bíróság csak jogosult, és nem köteles felfüggeszteni a saját eljárását, széles értelmezésre ad lehetőséget. A helyzet egyszerűbb, ha a jogorvoslati kérelmet már benyújtották. Ekkor a végrehajtás helye szerint eljáró bíróságnak azt kell megvizsgálnia, hogy a jogorvoslati kérelem alapján a határozatot a származási országában megváltoztathatják, vagy hatályon kívül helyezhetik-e. A még be nem nyújtott jogorvoslatoknál azt kell megvizsgálni, hogy a még nyitva álló határidő alatt olyan jogintézmény alapján indítanak-e jogorvoslatot, amellyel ésszerűen számolni kellett, illetve, hogy a jogorvoslat benyújtására nyitva álló határidő a határozat meghozatala miatt kezdett el folyni.

A magyar polgári eljárásjog perorvoszlatai közül a fellebbezés, a felülvizsgálat, és a perújítás képezheti értelmezés alapját. A *fellebbezés* határideje a határozat közlésétől

⁴² C-43/77 *Industrial Diamond Supplies v Riva* [1977] ECR 2175.

számított tizenöt nap (váltóperekben három nap)⁴³. A másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság ítéletét részben, vagy teljes egészében hatályon kívül helyezheti, és az elsőfokú bíróságot új tárgyalás lefolytatására és új határozat hozatalára utasíthatja. Emellett a másodfokú bíróság az ügy érdemében dönthet, illetve az elsőfokú ítéletet egészben vagy részben megváltoztathatja, valamint közbenső és részítéletet is hozhat.

⁴⁴ A fellebbezés tehát a klasszikus rendes perorvoslati forma.

*A felülvizsgálati kérelmet „az elsőfokú határozatot hozó bíróságnál a határozat közlésétől számított hatvan napon belül kell benyújtani vagy ajánlott küldeményként postára adni kettővel több példányban, mint ahány fél a perben érdekelt van. A felülvizsgálati kérelem benyújtására előírt határidő elmulasztása esetén az elmulasztott határidő utolsó napjától számított harminc nap elteltével igazolásnak akkor sincs helye, ha a mulasztás csak később jutott a fél tudomására, vagy az akadály csak később szűnt meg”.*⁴⁵ Ha a Legfelsőbb Bíróság a felülvizsgálati eljárásban megállapítja, hogy a felülvizsgált határozat „jogsabályt sért, a Legfelsőbb Bíróság a jogsabálysértő határozatot egészben vagy részben hatályon kívül helyezi, és ha a döntéshez szükséges tények megállapíthatók, helyette a jogsabályoknak megfelelő új határozatot hoz, egyébként az ügyben eljáró első- vagy másodfokú bíróságot új eljárásra és új határozat hozatalára utasítja”.⁴⁶ Ezekből arra a következtetésre juthatunk, hogy a felülvizsgálati kérelem is a Rendeletben meghatározott rendes jogorvoslat fogalomkörébe tartozik.

A *perújítás* esetében a benyújtására nyitva álló határidő több síkon került meghatározásra. „A perújítási kérelem előterjesztésének határideje hat hónap; ezt a határidőt a megtámadott ítélet jogerőre emelkedésétől, ha pedig a perújítás okáról a fél csak később szerzett tudomást, vagy csak később jutott abba a helyzetbe, hogy perújítással élhessen, ettől az időponttól kell számítani. A tudomásszerzés időpontját

⁴³ Pp. 234. § (1) bekezdése

⁴⁴ Pp. 250-254. §

⁴⁵ Pp. 272. § (1) bekezdése

⁴⁶ Pp. 275. (4) bekezdése

*elegendő valószínűvé tenni. Az ítélet jogerőre emelkedésétől számított öt év elteltével perújításnak helye nincs; e határidő elmulasztása miatt igazolással élni nem lehet.”*⁴⁷

A második feltétel vizsgálatával kapcsolatban pedig, ha a bíróság „*a per újbóli tárgyalásának eredményéhez képest a perújítási kérelemmel megtámadott ítéletet hatályában fenntartja, illetőleg annak egészben vagy részben hatályon kívül helyezése mellett a jogszabályoknak megfelelő új határozatot hoz*”.⁴⁸ A perújítás szabályait vizsgálva azt tudjuk megállapítani, hogy amennyiben már benyújtásra került a perújítási kérelem, akkor rendes jogorvoslatnak tekinthető. Amennyiben viszont még nem nyújtották be, az Európai Bíróság idézett értelmezése szerint kérdéses lehet az, hogy rendes jogorvoslatnak tekinthető-e. A hivatkozott, perújítási ok tudomásszerzésétől számított határidő esetén kétséges, hogy olyan határidőnek tekinthetjük-e, amely a határozat meghozatala miatt kezdett el folyni.

A perújítás alapja többnyire olyan körülmény, amely a határozat meghozatalakor még nem volt előre látható. Azonban a perújításnak a Pp. 262/A. §-ban meghatározott oka még ennél is különlegesebb, a jogerős ítélet ellen a Legfelsőbb Bíróság határozata alapján „*perújításnak van helye, ha az Alkotmánybíróság az alkotmányellenessé nyilvánított jogszabálynak a konkrét esetben történő alkalmazhatósága visszamenőleges kizárásával ad helyt alkotmányjogi panasznak*”. Az alkotmánybíróságról szóló 1989. évi XXXII. tv. 48. §-a szerint az Alkotmányban biztosított jogainak megsértése miatt „*alkotmányjogi panasszal fordulhat az Alkotmánybírósághoz az, akinek a jogséremlme az alkotmányellenes jogszabály alkalmazása folytán következett be, és egyéb jogorvoslati lehetőségeit már kimerítette, illetőleg más jogorvoslati lehetőség nincs számára biztosítva. Az alkotmányjogi panaszt a jogerős határozat kézbesítésétől számított hatvan napon belül lehet írásban benyújtani*”. Az alkotmányjogi panasz esetén tehát megállapíthatjuk, hogy meghatározott határideje és jogkövetkezményei miatt megfelel az Európai Bíróság

⁴⁷ Pp. 261. § (1) és (3) bekezdése

⁴⁸ Pp. 268. §

rendes jogorvoslatokra vonatkozó jogértelmezésének. Ez más esetben csak akkor mondható el a perújításról, amennyiben benyújtották.

Annak vizsgálata, hogy az alaphatározattal szemben benyújtott, az elismerési, illetve végrehajthatóvá nyilvánítási eljárás felfüggesztésére okot adó jogorvoslat eredményes lesz-e, már nem tartozhat az elismerés, illetve a végrehajthatóvá nyilvánítás kérdésében eljáró bíróság hatáskörébe. Ez már ellentétes lenne az érdemi felülvizsgálat tilalmának elvével. Ugyanakkor az eljárás minden esetben automatikus felfüggesztése már a Rendelet 38. cikk (1) bekezdésében foglaltak hatékony érvényesülését hátráltatná. Mindezek fényében megállapítható, hogy az elismerés és a végrehajthatóvá nyilvánítás tárgyában eljáró bíróság széleskörű mérlegelésére bízva, de csak szűk körben indokolt felfüggeszteni az eljárást.

IV.6. Az ideiglenes intézkedések igénybe vétele (47. cikk)

„Amennyiben a határozatot e rendeletnek megfelelően el kell ismerni, a kérelmező a kérelmezett tagállam jogának megfelelően a 41. cikk szerinti, végrehajthatóságot megállapító határozat nélkül is minden esetben ideiglenes intézkedéseket, beleértve a biztosítási intézkedéseket is, vehet igénybe.” Az ideiglenes intézkedések igénybe vételének lehetősége tehát a határozat elismeréséhez kötődik első sorban, nem feltétele az, hogy a határozatot már jogerősen végrehajthatóvá nyilvánítsák. Más a helyzet a biztosítási intézkedések igénybe vételével kapcsolatban.

*„A végrehajthatóság megállapítása a biztosítási intézkedések megtételére jogosít.”*⁴⁹ Ezzel összhangban a magyar Vht. 210/A. § (2) bekezdése kimondja, hogy ha a bíróság a határozat végrehajthatóságának megállapítására irányuló eljárás során a végrehajtási tanúsítványt kiállította, kérelemre biztosítási intézkedést kell elrendelnie. A Vht. 204/A. § (1) bekezdése szerint, ha *„az Európai Unió által elrendelt pénzügyi és*

⁴⁹ 44/2001/EK rendelet 47. cikk (2) bekezdése

vagyoni korlátozó intézkedés végrehajtására a bíróság zárlatot rendelt el, ennek végrehajtása a bírósági végrehajtó hatáskörébe tartozik”.

*„A 43. cikk (5) bekezdése szerint a végrehajthatóság megállapítása elleni jogorvoslatra meghatározott időtartam alatt, az ilyen jogorvoslat elbírálásáig, végrehajtási intézkedés nem tehető, kivéve annak a félnek a vagyona elleni biztosítási intézkedést, aki ellen a végrehajtást kérték.”*⁵⁰ A rendelkezés célja, hogy lehetővé tegye annak megakadályozását, hogy a végrehajtási eljárás alá vont fél elvigye a végrehajtás alá vonható vagyonát a végrehajtás helye szerinti tagállamból, ezzel értelmetlenné téve azt. A biztosítási intézkedés foganatosítása időben nem korlátozható a tagállami polgári eljárásjog által. A végrehajthatóság megállapítása elleni jogorvoslatra meghatározott időtartam alatt, illetve, amennyiben ilyen jogorvoslatot nyújtottak be, annak elbírálásáig lehet biztosítási intézkedés foganatosítását kérni.

IV.7. A részleges végrehajthatóság (48. cikk)

„Amennyiben a külföldi határozatot több tárgy tekintetében hozták és a végrehajthatás nem engedélyezhető valamennyi tárgy tekintetében, a bíróság vagy hatáskörrel rendelkező hatóság a végrehajtást egy vagy több tárgy tekintetében állapítja meg.”

A kérelmező a határozat egyes részei tekintetében korlátozva is kérelmezheti a végrehajthatóság megállapítását.⁵¹

⁵⁰ 44/2001/EK rendelet 47. cikk (3) bekezdése

⁵¹ 44/2001/EK rendelet 48. cikk (2) bekezdése

IV.8. A kényszerítő bírság (49. cikk)

„Kényszerítő bírságot elrendelő külföldi határozat kizárólag akkor hajtható végre abban a tagállamban, amelyben a végrehajtást kérték, ha a fizetendő összeg mértékét a származási tagállam bíróságai jogerősen megállapították.”

A common law országokban ismert a bíróság megsértésének jogintézménye. Amennyiben a bíróság a feleket valamilyen magatartás megtételére, vagy éppen az attól való tartózkodásra kötelezi, és ezt a kötelezett nem tartja be, ezzel a bíróságot megsérti. Ilyenkor a bíróság kényszerítő bírságot szabhat ki vele szemben.

IV.9. Költségkedvezmények érvényesítése (50. cikk)

„Az a kérelmező, aki a származási tagállamban teljes vagy részleges költségkedvezményben, illetve költség- és illetékmentességben részesült, az e szakaszban szabályozott eljárás során jogosult a címzett tagállam joga alapján járó legkedvezőbb költségkedvezményre, illetve költség- és illetékmentességre.”

A magyar polgári eljárásjogban a Pp. 84. §-a szerint azt a felet (ideértve a beavatkozót is), aki jövedelmi és vagyoni viszonyai folytán a perköltséget fedezni nem tudja, jogai érvényesítésének megkönnyítése végett - kérelmére - részleges vagy teljes költségmentesség illeti meg. A költségmentesség elsősorban az alábbi kedvezményeket jelenti: a) illetékmentesség; b) mentesség az eljárás során felmerülő költségek (tanú- és szakértői díj, ügygondnoki és tolmácsi díj, pártfogó ügyvéd díja, helyszíni tárgyalás és szemle költsége stb.) előlegezése és - ha e törvény másként nem rendelkezik - megfizetése alól.

A fél számára teljes költségmentesség kivételesen és csak akkor engedélyezhető, ha a várható perköltség összege a rendelkezésre álló adatok alapján előreláthatólag lehetetlenné teszi a bírósághoz fordulást. A teljes költségmentesség valamennyi költségre, a részleges költségmentesség pedig a költségek meghatározott hányadára, vagy tételesen meghatározott költségekre vonatkozik. Ha a fél részleges

költségmentességben részesül, a mentességgel nem érintett költségekre megilleti a költségfeljegyzés joga.

IV.9.1. A kérelmező mentessége a biztosíték adása alól (51. cikk)

„Valamely tagállamban egy másik tagállamban hozott határozat végrehajtását kérelmező fél semmiféle biztosíték, óvadék, letét — bármilyen módon meghatározott — megfizetésére nem kötelezhető azzal az indokkal, hogy külföldi állampolgár, vagy, hogy nem rendelkezik lakóhellyel vagy tartózkodási hellyel abban az államban, ahol a végrehajtást kérte.”

A magyar polgári eljárásjogban a Pp. 84. § (1) bekezdés c) pontja szerint a költségmentesség a perköltség-biztosíték letéte alóli mentességet is jelent. A biztosíték adása alóli mentesség előírható részleges költségmentesség megállapításával is.

IV.9.2. A kérelmező mentessége a díjak és illetékek alól (52. cikk)

„A végrehajthatóságot megállapító határozat kibocsátására szolgáló eljárásban abban a tagállamban, ahol a végrehajtást kérték, semmiféle, a tárgy értéke alapján kiszámított díj vagy illeték nem számítható fel.”

A 'tárgy' kifejezést itt csakis pertárgyként tudjuk értelmezni. A jogszabályhely alapján nem kizárt azonban illeték, vagy díj felszámolása a végrehajtás helye szerinti tagállamban, azonban annak nem a pertárgy értékéhez kell igazodnia, hanem a végrehajthatóvá nyilvánítás költségeihez.

V. Közös rendelkezések (53. cikk)

Az elismerést vagy a végrehajthatóság megállapítását kérelmező félnek be kell mutatnia a határozatnak a hitelessége megállapításához szükséges feltételeknek megfelelő másolatát.

A végrehajthatóság megállapítását kérelmező félnek az 55. cikk sérelme nélkül az 54. cikkben említett tanúsítványt is be kell mutatnia.⁵²

V.1. A tanúsítvány (54. cikk)

„A határozathozatal helye szerinti tagállam bírósága vagy hatáskörrel rendelkező hatósága bármely érdekelt fél kérelmére az e rendelet V. mellékletében szereplő formanyomtatványnak megfelelő tanúsítványt bocsát ki.”

Az V. mellékletben meghatározott tanúsítványon fel kell tüntetni:

- A határozat származási tagállamát,
- A tanúsítványt kiállító bíróság vagy hatáskörrel rendelkező hatóság nevét, címét és elérhetőségét,
- A határozatot meghozó (egyezséget jóváhagyó) bíróság típusát, helyét
- A határozat (egyezség) keltét, az ügyirat számát,
- A határozatban (egyezségben) érintett felek - felperes(ek), alperes(ek), esetleges egyéb felek neveit,
- Amennyiben a határozatot megjelenés elmulasztása mellett hozták, az eljárást megindító irat kézbesítésének időpontját
- A tanúsítványhoz mellékelte határozat (egyezség) szövegét,
- A költségmentességben részesült felek neveit.

⁵² 44/2001/EK rendelet 53. cikk (2) bekezdése

Ha az 54. cikkben említett tanúsítványt nem mutatják be, a bíróság vagy hatáskörrel rendelkező hatóság annak bemutatására határidőt szabhat, elfogadhat azzal egyenértékű okiratot, vagy, ha úgy véli, hogy elegendő információval rendelkezik, eltekinthet azok bemutatástól.⁵³

A bíróság vagy hatáskörrel rendelkező hatóság kérelmére be kell mutatni az okiratok fordítását. A fordítást valamely tagállamban erre képesítéssel rendelkező személy hitelesíti.⁵⁴

Az 53. cikkben és az 55. cikk (2) bekezdésében említett okiratok, vagy a kézbesítési meghatalmazottat kijelölő okirat tekintetében hitelesítésre vagy más hasonló alaki követelményre nincs szükség.⁵⁵

⁵³ 44/2001/EK rendelet 55. cikk (1) bekezdése

⁵⁴ 44/2001/EK rendelet 55. cikk (2) bekezdése

⁵⁵ 44/2001/EK rendelet 56. cikk

Összegzés

Szakedolgozatom megírása előtt azt a célt tűztem ki magam elé, hogy olyan formában dolgozzam fel a Rendeletnek a határozatok elismerésére és végrehajtására vonatkozó fejezetét, hogy azt könnyen meg tudjam tanulni egy vizsga, vagy az esetleges gyakorlati alkalmazás céljára. A Rendelet cikkeinek elemzése és az azokat értelmező jogesetek vizsgálata során meg kellett állapítanom, hogy a kiválasztott jogterület viszonylag szűk kiterjedése ellenére változatos érdekességekkel szolgál mind a tanuló, mind a gyakorló jogász számára. Mivel nem pontosan ebben a szakmában dolgozom, bízom benne, hogy el tudtam szakadni a túlzottan részletekbe menő boncolgatásról, és inkább egy áttekinthető, átfogó képet tudtam adni a szabályozás működéséről.

Amikor elakadtam az egyes jogszabályhelyek értelmezésében, elsősorban Dr. Nagy Csongor István: Az Európai Unió nemzetközi magánjoga című kimerítően részletes és körültekintő alaposággal megírt könyvéhez fordultam. A jogesetek felkutatására az eur-lex.europa.eu internetes oldalt használtam, ahol szerencsére már jelentős mennyiségű jogeset magyar fordítása fellelhető. Ezek nélkül szinte lehetetlen feladat lett volna a szakedolgozat megírása.

Köszönettel tartozom konzulensemnek, Dr. Hajnal Zsolt egyetemi tanársegédnek, aki a kezdeti bizonytalanságomat látva, és menet közben is olyan gyakorlati tanácsokkal és kiváló forrásokkal látott el, amelyek elősegítették, hogy a téma lényegére koncentráljak, és ne térjek le a kitűzött céломhoz vezető útról.

Debrecen, 2009. január 15.

Dr. Kiss Ádám

IRODALOMJEGYZÉK

Dr. Nagy Csongor István: Az Európai Unió nemzetközi magánjoga. Határon átnyúló jogviták az EU-ban. HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó, Budapest, 2006.

Mádl Ferenc – Vékás Lajos: Nemzetközi Magánjog és nemzetközi gazdasági kapcsolatok joga. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 2004.

Kengyel Miklós: Magyar polgári eljárásjog. Osiris Kiadó, Budapest, 2005.

Kormos Erzsébet: A bírósági végrehajtás szabályozásának egységesítése az Európai Unión belül. In: Európai jog, 2003. (3. évf.) 2. sz. 17-21.

Kapa Mátyás: A végrehajtáshoz szükséges adatok beszerzése az Európai Unióban. In: Európai jog, 2008. (8. évf.) 5. sz. 15-21.

FELHASZNÁLT JOGSZABÁLYOK

A polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló 44/2001/EK Rendelet

A tagállamokban a polgári és kereskedelmi ügyekben a bírósági és bíróságon kívüli iratok kézbesítéséről szóló 1348/2000/EK Rendelet

A polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. tv.

A bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. tv.

Az alkotmánybíróságról szóló 1989. évi XXXII. tv.

IDÉZETT JOGESETEK

C-7/98 Dieter Krombach and André Bamberski [2000] ECR I-1935

C-125/79 Denilauer v SNC Couchet Frères [1980] ECR 1553.

C-305/88 Isabelle Lancray SA v Peters und Sickert KG [1990] ECR I-2775

C-283/05 ASML Netherlands BV kontra Semiconductor Industry Services GmbH [2006] ECR I-12041

C-3/05 Gaetano Verdoliva v J. M. Van der Hoeven BV, Banco di Sardegna és San Paolo IMI SpA. [2006] ECR I-01579

C-145/86 Horst Ludwig Martin Hoffmann v Adelheid Krieg [1988] ECR 645.

C-414/92 Solo Kleinmotoren GmbH v Emilio Boch [1994] ECR I-02237

C-148/84 Deutsche Genossenschaftsbank v SA Brasserie du Pecheur [1985] ECR 1981.

C-43/77 Industrial Diamond Supplies v Riva [1977] ECR 2175.